

Neskaidrības, pārpratumi un virkne mītu apvij Vispārīgo datu aizsardzības regulu, ko visās Eiropas Savienības dalībvalstīs sāk piemērot no 25. maija. Par savu profesionālo brīvību raizējas arī kinodokumentālisti un fotogrāfi.

Atsevišķas skolas Latvijā jau saistībā ar regulu paziņojušas, ka turpmāk mācību iestādē vairs nebūs iespējama ne fotografēšana, ne arī filmēšana. Savukārt medijus uztrauc, ka regula vispār būtiski ietekmēs un pat apdraudēs žurnālistu profesiju un ka tā bieži vien būs atruna, lai žurnālistiem nesniegtu informāciju. Savas bažas izsaka arī video un foto mākslinieki.

Tā kā arī video un fotoattēli atsevišķos gadījumos var būt personas dati, jo cilvēki tajos ir identificējami, daudz neatbildētu jautājumu ir medijiem un māksliniekiem. Regulā teikts – dalībvalstīm savos tiesību aktos būtu jāsiglabā līdzsvars starp vārda un mākslinieciskās izpausmes brīvību un tiesībām uz personas datu aizsardzību un būtu jānosaka izņēmumi.

Māksliniekiem daudz jautājumu un neskaidrību par to, ko jaunā datu regula atļauj un ko ne

Apgalvojumu par jauniem aizliegumiem eksperti uzskata par pārspīlētu

Uzņēmumiem jāpamato interese publicēt konkrēto attēlu

Regulu var interpretēt dažādi: nacionālā regulējuma Latvijā nav

Māksliniekiem daudz jautājumu un neskaidrību Fotoaģentūras "F64" valdes locekle un vadītāja Anita Vaivode atzīst, ka neskaidrības ap regulu ir lielas: "Pirmoreiz, par šo regulu vairāk uzzinot, man pirmā doma bija, ka mums ir jāslēdz uzņēmums. Tas smagākais, no kā šobrīd visi baidās, ir no tiem atsaukumiem."

Savukārt māksliniece un režisore Katrīna Neiburga neslēpa, ka viņai šķiet – ja filmē maratonu vai demonstrācijas, nav iespējams dabūt atļaujas no visiem cilvēkiem, kas ir kadrā, un tad sanāk, ka ir jāliek pikseli uz sejas.

"Man nav arī skaidrs, kas notiek ar tādiem cilvēkiem, kas nejauši iekļūst kadrā, kas pāriet garām," stāstīja Neiburga. "Un man bija interesants [gadījums] – Krievu drāmas teātrī veidoju plakātu, kur bija arī liels pūlis no cilvēkiem, un tad bija tas jautājums – ko darīt ar seļām. Beigās teātra mākslinieks arī noblūroja, lai nevar saprast, kas tie par cilvēkiem, lai nesanāk nepatīkšanas."

Kinorežisore un producente Antra Cilinska izteica cerību, ka pie mums nenotiks tā, kā noticis citās valstīs – ka patiešām ir arī norāde, ka ir jābūt atļaujai no visiem cilvēkiem, kas ir kadrā.

"Tas, ko es neieguvu no šiem papīriem, ir tas, kā tad man būtu jārikojas, kas ir tas mans uzdevums, lai es būtu šo regulu un likumu izpildījusi," atzina Cilinska.

Lai arī Kristīne Pakārkle, LR Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskā padomniece, uzsver, ka šī regula ir dokuments, kas attiecas pilnīgi uz ikvienu Latvijas iedzīvotāju, skaidrības par to, kas notiks, piemēram, ar dokumentālo mākslu vai fotogrāfiju, vēl joprojām nav.

Eksperti jaunus aizliegumus sauc par pārspīlējumiem Tomēr interpretācijas un minējumus, ka no 25. maija līdz ar jauno regulu, piemēram, fotogrāfu, dokumentālistu un mediju dzīvē iestāsies pilnīgi jauna aizliegumu ēra – personas datu aizsardzības eksperte, Datu aizsardzības un informācijas tehnoloģiju drošības centra vadītāja Signe Plūmiņa, kura ilgu laiku vadījusi arī Datu valsts inspekciju, sauc par pamatīgiem pārspīlējumiem.

"Protams, ka žurnālistika un vārda brīvība, tas nav mērāms balts un melns – vienmēr ir jāskatās, kādas personas, kādās situācijās, pie kādiem notikumiem – bet tas absolūti nenozīmē, ka tagad jebkuram ir uz ielas masu bildēs jājautā piekrišana un viņu attēlus nevarēs izmantot, tā nav taisnība," uzsvēra Plūmiņa.

Arī advokātu biroja "Sorainen" zvērināta advokāte Ieva Andersone norādīja: "Ja bildē būs uzņēmumi masu informācijas līdzekļi, žurnālisti vai mediji, tad visticamāk, ka nebūs pamats iebildumiem, jo attiecībā uz žurnālistiku būs īpašs izņēmums, ko ir plānots iekļaut topošajā personas datu apstrādes likumā, kas vēl papildus precizēs dažas likuma normas, un tā ir datu apstrāde žurnālistikas vajadzībām."

Citiem vārdiem, ja šī fotogrāfija publicēta sabiedrības interesēs – informēt par kādu pasākumu, parādīt tā dalībniekus, un tur nav redzams par šo konkrēto personu kaut kas pazemojošs vai šausmīgs, tad to tāpat var brīvi publicēt, ir pārliecināta Andersone.

Uzņēmumiem jāpamato interese publicēt konkrēto attēlu Savukārt, ja tos būs publicējis uzņēmums, tad būs jāpamato leģitīmā interese katrā konkrētā gadījumā, kas ir redzams un kāpēc, bet kopumā to var darīt. Tikai uzņēmumam ir jāspēj pamatot, kāpēc šī fotografēšana ir nepieciešama, vai tas pārmērīgi neskar personu, kas tiek fotografēta.

Tomēr žurnālistiem jāizvērtē konteksts, kādā tiek publicēta fotogrāfija – tā sarunā ar Latvijas Radio iepriekš minējās Datu valsts inspekcijas pārstāvis Lauris Linabergs.

"Beigās tās īsais kodols paliek par to, cik ļoti kurš mācēs attaisnot un pamatot jebkuru savu darbību," secināja Anita Vaivode. "Kā Raimo Lielbriedis saka – daiļpūtīšanas konkurss, kurš skaistāk mācēs aizrunāt par to, cik pamatoti vai nepamatoti šis viss ir bijis."

Signe Plūmiņa tomēr norādīja, ka faktiski tas nav nekas jauns: "Tas ir bijis arī līdz šim – ja persona iebilst un tas ir privāts pasākums, tad personai ir tiesības uz savu privātīpašumu un savu attēlu izteikt iebildumu."

Tas nekādā veidā neattieksies uz tām bildēm, ko katrs pats savām vajadzībām uzņem un ievieto sociālajos tīklos, tāpat arī nav bažu, ka, piemēram, vecāki turpmāk nedrīkstētu iemūžināt savu bērnu izlaidumus.

Savukārt masu pasākumu u

n festivālu rīkotāji jau agrāk uz biļetēm un pasākumu norises vietās norādījuši, ka pasākuma teritorijā apmeklētāji var tikt fotografēti vai filmēti, un ar ieeju pasākumā apmeklētājs tam piekrīt.

Tomēr, neskatoties uz to, cilvēkam ir visas tiesības pēc tam pieprasīt, lai publicēto attēlu dzēš. Pēc ekspertu teiktā – tas pats attiecas arī uz attēliem, kas uzņemti jau pirms jaunās regulas.

“Šīs diskusijas un mīti praksē pierāda, ka mīti radušies tāpēc, ka arī juristi un žurnālisti nav sapratuši līdz galam, kā jaunais regulējums ietekmēs viņu dzīvi,” ir pārliecināta Signe Plūmiņa. “Tas nozīmē, ka ir nepieciešams precizējums normatīvajos aktos – jautājums, cik tālu, atkal bez pārspīlējumiem.”

Plūmiņa arī norāda, ka citās valstīs sabiedrība par regulu tiek informēta daudz plašāk, ir arī bezmaksas telefoni – lielā neskaidrība Latvijā liecinot, ka skaidrots ir par maz.

Nacionālā regulējuma Latvijā nav – regulu var interpretēt dažādi Foto aģentūrai “F64” radies iespaids, ka ekspertiem uzraugošajā iestādē, Latvijas gadījumā Datu valsts inspekcijā, kam būtu jāveicina sabiedrības informētība, pašiem daudzi jautājumi vēl ir neziņas miglā tīti. “Pēdējā konferencē, seminārā pie Valsts datu

inspekcijas pēc “Labdien, dāmas un kungi” pirmā uzruna bija, ka mēs neesam gatavi runāt par foto arhīviem,” atceras Anita Vaivode.

Tas, ka neskaitāmi jautājumi līdz regulas piemērošanas datumam nav definēti nacionālā līmenī, norāda – šobrīd maisam gals vaļā uz plašu šī tiesību akta interpretēšanu. Tomēr uzraugošā iestāde Datu valsts inspekcija iepriekš solījusi būt vairāk konsultatīva, nevis represīva.

Pagaidām trūkst precīzas definīcijas, kas saprotams ar sabiedrības interesēm, kādiem jābūt kritērijiem, lai attēlu vai video uzskatītu par tādu, kurā cilvēks ir identificējams, un lai tie būtu aizsargājami personas dati.

“Ir nacionālie regulējumi, kur ir atrunāts, kas ir uz personu vērsta fotogrāfija – ir valstis, kur regulējumā ir noteikts un arī uzraudzības iestādes ir pateikušas – ja persona kadrā ir 3 sekundes, tad nav uzskatāms, ka iegūti personas dati un nevar realizēt pilnās tiesības iebilst uz attēla publiskošanu,” skaidroja Signe Plūmiņa.

“Ir rēķināts arī uz fotogrāfijām un uz filmēšanu – sekundēm, ir precizēti normatīvie akti, kur ir noteikts, kā tas būtu norādāms – vai grupu bilde, cik tur jābūt personām, ko nozīmē, ja fotogrāfija ir ar konkrētu personu, ka tikai tad ir uzskatāms, ka viņš var kaut kam iebilst. Un filmēšanā šis jautājums ir par sekundēm.

Tas mums šobrīd Latvijā nav, tāpēc, iespējams, visa šī diskusija ir arī radusies.”

Teorētiski – kad taps šāds regulējums, var būt situācija, ka arī televīzijai un dokumentālistiem nāktos aizklāt gar kameru ejošu cilvēku sejas, ja tās kadrā redzamas ilgāk par tiesību aktos noteikto.

Režisore Antra Cilinska savukārt neslēpa bažas, ka, ar regulas spēku ieviešot nosacījumus, daļa sabiedrības mēģinās “meklēt kašķi” par jebkuru jautājumu.

Diskusijās par regulu šonedēļ publiski izskanējušas arī bažas un minējumi, ka regulas aizsegā var uzplaukt rekets, jo par nejašu parādīšanos kadrā atsevišķi cilvēki var mēģināt izspiest kompensāciju. To, ka bažām ir pamats, piekrita arī “Kultūršoka” uzrunātā personas datu aizsardzības eksperte Signe Plūmiņa.

“Rezumējot var teikt, ka jaunā datu aizsardzības regula sabiedrībā neizbēgami raisīs konfliktsituācijas,” viņa atzina. Tikmēr Saeimā jau vairākkārt skatīts Personas datu apstrādes likumprojekts, kura anotācijā iestrādāts, ka ieņēmumi no soda naudām ik gadu valsts budžetā inesis ap pusmiljonu eiro.

«Kultūršoks» (Latvijas Televīzijas raidījums)

https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/jauna-datu-regula-apdraudejums-dokumentalajiem-makslas-zanriem.a279689/?utm_source=rss&utm_campaign=rss&utm_medium=links